

Organisaatioteoriat kattavassa esittelyssä

Kirja-arvio teoksesta Risto Harisalo: Organisaatioteoriat. Tampere: Tampere University Press, 2008.

Organisaatioteoriasta ei ole oikein saatavilla hyvää suomenkielistä yleistystä opiskelijoiden ja tutkijoiden käyttöön. Taustalla on organisaatioteoreettisen tutkimuksen hajautuminen eri tieteenaloille sekä kuilu yleisemmän sosiologisen, psykologisen ja muun ihmistieteellisen teorialuokan ja toisaalta johtamistieteellisen tutkimuksen välillä. Tässä suhteessa Risto Harisalon kirja tulee tarpeeseen. Se pyrkii kokoamaan otteeseen, mutta pysyy kuitenkin sopivasti ”jalat maassa” opetuskäyttöä silmällä pitäen.

Harisalo on ratkaissut organisaatioteorian esitystä koskevan perusongelman eli kentän kirjavuuden ja hajautuneisuuden tuomalla esiin ajallisesti erottuvat peruskeskustelut, jotka on suhteellisen helppo tunnistaa. Näkökulmien fragmentoituneisuus tunnustetaan, mutta siitä ei tehdä numeroa. Alussa tosin esitellään myös vaihtoehtoinen meta-teoreettinen jaottelu ja huomautetaan, että organisaatioteoria ei ole siisti yhtenäinen doktriini, vaan joukko erilaisia teorioita.

Organisaatioteorioita esitellään yhteensä 11, alkaen tieteellisestä liikkeenjohdosta ja päättyen ”innovaatioteoriaan”. Kulku noudattaa tuttua kaavaa taylorismista ihmissuhdekoulukunnan kautta rakenne- ja järjestelmäteorioihin ja edelleen kontingenssteoriasta päätöksenteon ja organisaatiokulttuurin kautta valtateorioihin. Kullakin otteelle on perusteltu paikkansa kirjassa. Harisalo tekee tarkkaa erottelua erityisesti modernien otteiden kohdalla. Erilaiset systeemiteoriat esitellään selkeästi ja alkuperäisiä lähteitä käyttäen. Innovaatioteoria esittelyn loppupäässä toisaalta tuntuu hieman irralliselta, koska vasta siinä päästään funktionalistis-rakenteellisista painotuksista kohden toimijoiden luovuutta ja muutosvoimaa. Esimerkiksi kulttuuriteorian kohdalla tätä jo ennakoidaan, mutta konstruktioismin sisällyttäminen osaksi organisaatiokulttuuriteoriaa ei tee täyttä oikeutta merkityksellistämistä lähtevälle otteelle. Nyt siis painopiste jää jossain määrin modernin kauden systeemiteoreettisiin tulkintoihin, jotka toki olivat pitkään kes-

kiössä, mutta jotka ovat sittemmin siirtyneet yllättävän nopeasti sivuun ajankohtaisesta kehittelystä.

Risto Harisalon kirja on hyvä lisä vaatimattomaan suomalaiseen organisaatioteorian oppikirjallisuuteen. Vaikka se on hallintotieteilijän kirjoittama, ei tekijän tausta pahemmin haittaa teorioiden esittelyä. Kirjan tarjoama katsaus on monipuolinen ja sopii myös yrityshallinnon opintoihin. Sen vahvuutena on klassisten näkökulmien vankka hallinta. Uudet sukupolvet ovat usein jättäneet oppihistoriansa lukematta ja keskittyvät diskursivistisiin tarkasteluihin ilman kytkentää organisaatioteorian pitkiin linjoihin. Suosittelenkin kirjaa kaikille johtamisen jatko-opiskelijoille. Samalla tietysti on syytä todeta, että Harisalon kuvaus ei aivan tee täyttä oikeutta organisaatiotutkimuksen vaihtoehtoisten paradigmojen nousulle. Viimeisen 20 vuoden aikana muun yhteiskuntatieteen vanavedessä esille ovat nousseet konstruktivistinen, kriittisteoreettinen ja jälkistrukturalistinen ote. Sukupuolinäkökulmaa ja feminisimiä tietenkään unohtamatta. Nämä haastavat aiempien näkökulmien oletukset, mutta pakottavat myös tarkastelemaan yhteyksiä vanhempiin vaikutteisiin kuten Tayloriin, Weberiin ja Durkheimiin. Kokonainen sukupolvi tutkijoita on kasvanut diskursiivis-konstruktivisuudesta ammentaen, millä on omat seurauksensa. Ei osata teoriaa. Kirjaa lukiessa tulee mieleen, miten vähän yleisen organisaatioteorian kehityksestä keskustellaan suomalaisissa lehdessä. Organisaatioteoria on nimenomaan se areena, jolla julkisen ja yksityisen hallinnon tutkimus voisi kohdata. Ehkä teoriakäsitysten tarkastelun alue ei ole tarpeeksi relevanttia nykyisessä uusliberaalisissa ilmapiirissä tai sitten siitä on liian vaikea tuottaa julkaisuja. Onkin hyvä, että saamme silloin tällöin lukea ”Organisaatioteorioiden” kaltaisia kirjoja, jotka muistuttavat alueemme historiallisesta taustoista ja teoriakehityksen dynaamisuudesta.

Tuomo Peltonen